

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Центр болгаристики і балканських досліджень імені Марина Дринова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Центру болгаристики і
балканських досліджень
імені Марина Дринова
Дмитро МИКОЛЕНКО

«17» січня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Європейська історична політика як складова
інформаційної безпеки: досвід для України**

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 032 Історія та археологія

освітня програма Історія та археологія

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

вид дисципліни: факультативна

2024 / 2025 навчальний рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Миколенко Дмитро Валерійович, доктор історичних наук, професор кафедри нової та новітньої історії

Директор Центру болгаристики і балканських досліджень імені Марина Дринова

(підпис)

Дмитро МИКОЛЕНКО

Програму погоджено Науковою радою Центру болгаристики і балканських досліджень імені Марина Дринова

(підпис)

Михайло СТАНЧЕВ

Програму погоджено з координатором проєкту «Східноукраїнський центр європейських досліджень / Eastern Ukrainian Centre of European Studies (EAUCES – ERASMUS-JMO-2024-COE 101176972)

(підпис)

Дмитро МИКОЛЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Європейська історична політика як складова інформаційної безпеки: досвід для України» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія і археологія» підготовки бакалавра спеціальності «Історія і археологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основними напрямками зовнішньої політики Європейського Союзу, а також інституційною основою її реалізації

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування таких загальних компетентностей

- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Формування наступних фахових компетентностей

1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 годин	-
Практичні заняття	
16 годин	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88 годин	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 1.Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2.Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3.Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 6.Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Історична політика як явище і складова державної інформаційної безпеки. Зародження студій пам'яті. Праці М. Альббакса. Внесок П'єра Нора у зазначений науковий напрям. «Велика дискусія істориків» (1986–1987 рр.), спровокована урядом Г. Коля. Ю. Габермас і його концепт національної ідентичності. Етимологія поняття «політика пам'яті». Дефініції комеморація. Роль польських істориків у трансформації сприйняття політики паняті як явища. Український інститут національної пам'яті. Війни пам'яті за А. Ассман.

Тема 2. Проблема колабораціонізму та подолання спадщини тоталітаризму і диктатур. Подолання спадщини диктатур і тоталітарних режимів на прикладі Німеччини, Італії, Португалії, Іспанії і Греції. Варіації ставлення до комуністичного минулого в країнах Центральної і Східної Європи. Проблема колабораціонізму у Західній Європі після Другої світової війни у Норвегії, Данії, Нідерландах, Бельгії та Франції. Імплементация нормативно-правової бази ЄС щодо колабораціонізму. Роль колективної пам'яті про колабораціонізм, тоталітаризм і диктатури у формуванні загальноєвропейського безпечного інформаційного простору.

Тема 3. Декомунізація у країнах Європи. Особливості процесу декомунізації у НДР, а також країнах Центрально-Східної Європи. Нормативно-правова база ЄС щодо декомунізації.

Тема 4. Переосмислення колоніального минулого. Зміни інтерпретації колоніального минулого у Франції, Італії, Бельгії, Нідерландах, Іспанії і Португалії. Інтерпретація даного питання в країнах, що колись були у складі багатонаціональних імперій.

Тема 5. Інтерпретація геноцидів у історичній політиці європейських країн. Голокост в історичній політиці країн Європи. Місця пам'яті щодо

Голокосту. Проблема заперечення Голокосту. Проблема визнання геноциду вірмен в Османській імперії. Процес поступового визнання Голодомору в Україні геноцидом. Нормативно-правові акти ЄС щодо інтерпретації Голокосту та інших геноцидів.

Тема 6. Основні напрями і нормативно-правова основа історичної політики ЄС. Нормативно-правові акти Європейського парламенту. Ініціативи Європейської комісії.

Тема 7. Зовнішні і внутрішні загрози загальноєвропейському простору пам'яті. Асиметрична пам'ять у країнах-членах ЄС. Війни пам'яті рф проти країн ЄС. Турецька альтернатива історичній політиці ЄС.

Тема 8. Україна на шляху до ЄС: виклики у контексті історичної політики. Імплементація європейських рекомендацій. Протистояння з рф. Протириччя з Польщею та іншими країнами ЄС та шляхи їх подолання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
лек.		п. з.	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Історична політика як явище і складова державної інформаційної безпеки.	15	2	2			11
Тема 2. Проблема колабораціонізму та подолання спадщини тоталітаризму і диктатур.	15	2	2			11
Тема 3. Декомунізація у країнах Європи.	15	2	2			11
Тема 4. Переосмислення колоніального минулого.	15	2	2			11
Тема 5. Інтерпретація геноцидів у історичній політиці європейських країн.	15	2	2			11
Тема 6. Основні напрями і нормативно-правова основа історичної політики ЄС.	15	2	2			11
Тема 7. Зовнішні та внутрішні загрози загальноєвропейськом у просторі пам'яті.	15	2	2			11
Тема 8. Україна на шляху до ЄС: виклики у контексті історичної політики.	15	2	2			11
<i>Усього годин</i>	120	16	16			88

4. Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історична політика як явище і складова державної інформаційної безпеки.	2
2	Проблема колабораціонізму та подолання спадщини тоталітаризму і диктатур.	2
3	Декомунізація у країнах Європи.	2
4	Переосмислення колоніального минулого.	2
5	Інтерпретація геноцидів у історичній політиці європейських країн.	2
6	Основні напрями і нормативно-правова основа історичної політики ЄС.	2
7	Зовнішні та внутрішні загрози загальноєвропейському простору пам'яті.	2
8	Україна на шляху до ЄС: виклики у контексті історичної політики.	2
Усього годин		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст роботи	Кількість годин
1	Вивчення літератури з теми «Історична політика як явище і складова державної інформаційної безпеки». Мартинів А. Європейська історична пам'ять: зміна способів формування та умов існування. <i>Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвідомчий збірник наукових праць</i> , 22. 2013. Р. 281–298.	11
2	Вивчення літератури з теми «Проблема колабораціонізму та подолання спадщини тоталітаризму і диктатур». Роїк Н. Досвід конструювання історичної пам'яті примирення в Західній і Центральній Європі. <i>Гілея: науковий вісник</i> , 2020. 156(5). Р. 343–350.	11
3	Вивчення літератури з теми «Декомунізація у країнах Європи». Кудряченко А. І., Солошенко В. В., Деменко О. Ф., Метельова Т. О., & Вознюк П. Ф. Трансформаційні перетворення у країнах пострадянського простору: проблеми та виклики. Науково-аналітична доповідь.	11

	Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021.	
4	Вивчення літератури з теми « Переосмислення колоніального минулого ». Фролов М. О., Маклюк О. М. & Черкасов С. С. Історична політика та політика пам'яті у фокусі досліджень центрально-східноєвропейських аналітичних центрів. <i>Zaporizhzhia Historical Review</i> . 2021. 57(5). Р. 173–183.	11
5	Вивчення літератури з теми « Інтерпретація геноцидів у історичній політиці європейських країн » Про Голодомор 1932–1933 років в Україні. No 376-V. (2006, листопада 28). Закон України. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text	11
6	Вивчення літератури з теми « Основні напрями і нормативно-правова основа історичної політики ЄС ». Голубчик Г. Становлення європейських моделей суспільної пам'яті: інституційно-правовий аспект, 2014. <i>Державне управління та місцеве самоврядування</i> . 3(22). Р. 97–106.	11
7	Вивчення літератури з теми « Зовнішні та внутрішні загрози загальноєвропейському простору пам'яті » Киридон А. «Подолання минулого» в країнах Центрально-Східної Європи: основні тенденції. <i>European</i> . 2016. <i>Historical Studies</i> , 4. Р. 126–143.	11
8	Вивчення літератури з теми « Україна на шляху до ЄС: виклики у контексті історичної політики ». Касьянов Г. Історична політика та її реалізація в Україні. URL: https://www.youtube.com/watch?v=d0o8FLgZCP8&feature=youtu.be	11
Разом		88

6. Індивідуальні завдання

не передбачені планом

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПІ представлено у таблиці

Шифр ПРН (відповідно до	Результати навчання (відповідно до ОПІ)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
----------------------------	--	-----------------	---

ОНП)			
ПРН1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.	Лекція з фактичним матеріалом про історичну політику країн ЄС. Знання студентів закріплюються і поглиблюються на семінарських заняттях із застосуванням платформи Padlet, де студенти працюють у командах. Вони самостійно шукають інформацію.	Робота студентів оцінюється на семінарських заняттях, також за підсумками залікової роботи.
ПРН 2.	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.	На семінарських заняттях студенти вчаться застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань, готуючи одноосібні і колективні доповіді про історичну політику ЄС, а потім презентуючи їх.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також за підсумками залікової роботи.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.	На лекціях студенти отримують теоретичну інформацію про нормативно-правові акти ЄС щодо історичної політики.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також підсумками залікової роботи.
ПРН 6.	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії	На семінарських заняттях студенти вчаться застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань, готуючи колективні презентації на платформі Padlet, а потім презентуючи їх.	Робота оцінюється під час семінарських занять, а також підсумками залікової роботи.

8. Методи контролю

1. Участь у семінарських заняттях. Усна відповідь на представлені у програмі питання. Максимальна сума балів, яку може отримати студент за підсумками семінарських занять – 60 балів, 12 – за кожне. Бали нараховуються за актину

участь в обговоренні представлених питань, дискусію, відповіді на основні і додаткові запитання.

2. Підсумковий дворівневий контроль. Письмова відповідь на представлені у програмі питання. Час виконання – 60 хвилин. Кількість питань – 2. Максимальна кількість балів передбачена за відповіді на кожне запитання складає 20 і 20 балів. Відповідно – максимальна кількість балів за залік дорівнює 40 балам.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Залік	Сумма	
Поточний контроль самостійної роботи на семінарських заняттях							Разом			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	40	100
7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5			

Критерії оцінювання

Семінарські заняття

Оцінка 7–7,5 балів передбачає повне і впевнене засвоєння матеріалу, знання основних джерел і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

5–6 бали виставляється за впевнене засвоєння питання, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

1–4 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал курсу.

Залікова робота

Оцінка 35–40 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

30–34 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

10–19 балів виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

1–9 балів передбачає виконання всіх вимог до попередньої оцінки, а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої системи оцінювання	для дворівневої системи оцінювання

90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Littoz-Monnet A. The EU Politics of Remembrance: Can Europeans Remember Together? *West European Politics*, 2012. 35(5). P. 1182–1202.

Mälksoo M. Criminalizing Communism: Transnational Mnemopolitics in Europe. *International Political Sociology*, 2014. 8(1). P. 82–99.

Mykolenko D. What Is the Political Legacy of Stephan Stambolov, How and Why Does It Have To Be Explored? *Bulgarian Historical Review*. 2017. 1–2 issue. Pp. 205–217.

Perchoc P. Negotiating Memory at the European Parliament after the Enlargement. *European Review of International Studies*, 2015. 2(2). P. 3–14.

Sierp A., Wüstenberg, J. Linking the Local and the Transnational: Rethinking Memory Politics in Europe. *Journal of Contemporary European Studies*, 2015. 23(3). P. 321–329.

Голубчик Г. Становлення європейських моделей суспільної пам'яті: інституційно-правовий аспект, 2014. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 3(22). P. 97–106.

Касьянов Г. Історична політика та її реалізація в Україні. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=d0o8FLgZCP8&feature=youtu.be>

Киридон А. «Подолання минулого» в країнах Центрально-Східної Європи: основні тенденції. *European*. 2016. *Historical Studies*, 4. P. 126–143.

Кудряченко А. І., Солошенко В. В., Деменко О. Ф., Метельова Т. О., & Вознюк П. Ф. Трансформаційні перетворення у країнах пострадянського

простору: проблеми та виклики. Науково-аналітична доповідь. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021.

Мартинов А. Європейська історична пам'ять: зміна способів формування та умов існування. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвідомчий збірник наукових праць*, 22. 2013. Р. 281–298.

Миколенко Д. В. Страсті за Стамболовим: болгарське державотворення у 1895–1920 роках. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 804 с.

Миколенко Д. Політика пам'яті в країнах Європи та Америки: Методичні рекомендації до спеціального курсу для студентів історичного факультету. Харків, 2021. 67 с.

Про Голодомор 1932–1933 років в Україні. No 376-V. (2006, листопада 28). Закон України. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

Роїк Н. Досвід конструювання історичної пам'яті примирення в Західній і Центральній Європі. *Гілея: науковий вісник*, 2020. 156(5). Р. 343–350.

Фролов М. О., Маклюк О. М. & Черкасов С. С. Історична політика та політика пам'яті у фокусі досліджень центрально-східноєвропейських аналітичних центрів. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. 57(5). Р. 173–183.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

European Union Portal. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Portal:European_Union

European Union. URL: <https://europa.eu/>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Moodle (<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10679>) проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік у письмовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Зовнішньополітичні процеси в країнах Європи та Північної Америки», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10679>